

POSTANOWIENIE

Dnia 18 grudnia 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Roman Sądej

SSN Dariusz Świecki (sprawozdawca)

Protokolant: Łukasz Majewski

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Aleksandra Herzoga
w sprawie zażalenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o nazwie
„S.” w W.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 18 grudnia 2013 r., przedstawionych na podstawie art. 441 § 1 k.p.k.

przez Sąd Rejonowy [...] w W., postanowieniem z dnia 9 września 2013 r., sygn.
akt [...], zagadnień prawnych:

- a) „Czy badanie przez sąd dopuszczalności wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia, wniesionego przez osobę, o której mowa w art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k. przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 22 marca 2013 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego, tj. przed 23 lipca 2013 r., jest aktualne pod kątem zastosowania art. 430 § 1 k.p.k., gdy rozpoznanie ma nastąpić po tej dacie?”, a w razie odpowiedzi pozytywnej,
- b) „Czy badając dopuszczalność wniesienia zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia przez osobę, o której mowa w art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k., Sąd ma obowiązek czynić własne ustalenia faktyczne pod kątem weryfikacji, czy wskutek przestępstwa doszło (mogło dojść) do naruszenia praw skarżącego, czy też

wystarczające jest, aby okoliczność ta wynikała z jego stanowiska procesowego w sprawie?".

postanowił:

odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy [...] w W. przekazał Sądowi Najwyższemu przedstawione wyżej zagadnienia prawne, które wyłoniły się podczas rozpoznawania zażalenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością o nazwie „S.” w W. Przedmiotem zażalenia było postanowienie z dnia 26 marca 2013 r. o umorzeniu dochodzenia w sprawie „podrobienia w nieustalonym miejscu i czasie, ale nie później niż do dnia 1 sierpnia 2012 r. w celu użycia za autentyczny dokumentu w postaci Umowy współpracy z dnia 14 kwietnia 2011 r. zawartej pomiędzy S. sp. z o.o. z/s w W. przy ul. M. a M. M. K. z/s w W. przy ul. O., tj. o czyn z art. 270 § 1 k.k.”. Postanowienie to zostało zatwierdzone przez prokuratora w dniu 28 marca 2013 r., natomiast zaskarżone przez spółkę z o.o. „S.” w dniu 12 kwietnia 2013 r. W dniu 6 sierpnia 2013 r. prokurator przekazał je do Sądu Rejonowego [...] w W.

Prokurator Prokuratury Generalnej wniósł o odmowę podjęcia uchwały. Podkreślił, że wprawdzie zagadnienia prawne sformułowane zostały w okolicznościach podobnych do istniejących w sprawie I KZP 21/13, to podobieństwo jest pozorne. Sprawa dotyczy bowiem zażalenia na postanowienie o umorzeniu dochodzenia, a nie postanowienia o odmowie wszczęcia śledztwa. Zasadnicza różnica polega jednak na tym, że w niniejszej sprawie osoba zawiadamiająca o popełnieniu przestępstwa powinna być uznana za pokrzywdzonego. Zachowanie, którego dotyczy zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa polegać ma bowiem na podrobieniu dokumentu, który następnie użyty został w postępowaniu cywilnym i na jego podstawie sąd cywilny zasądził od spółki z o.o. „S.” świadczenie pieniężne na rzecz M. K. W konsekwencji badany czyn powinien zostać zakwalifikowany jako przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. w zbiegu z przestępstwem z art. 270 § 1 k.k. W takiej sytuacji podstawą uprawnień wymienionej spółki byłby jej status pokrzywdzonego, a nie osoby wymienionej w art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k. Wówczas problem sformułowany

w przekazanym Sądowi Najwyższemu zagadnieniu prawnym nie miałyby znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Gdyby jednak Sąd Najwyższy nie podzielił tego stanowiska, prokurator Prokuratury Generalnej odwołał się do argumentów podniesionych we wniosku złożonym w sprawie I KZP 21/13.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Należy zgodzić się ze stanowiskiem prokuratora Prokuratury Generalnej o braku podstaw do podjęcia uchwały w niniejszej sprawie. W orzecznictwie i doktrynie przyjmuje się, że skuteczne wystąpienie przez sąd odwoławczy z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego w trybie art. 441 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko wówczas, gdy łącznie spełnione są następujące przesłanki:

- w postępowaniu odwoławczym wyłoniło się „zagadnienie prawne”, czyli istotny problem interpretacyjny, a więc taki, który dotyczy przepisu lub przepisów rozbieżnie interpretowanych w praktyce sądowej lub przepisu o wadliwej redakcji albo niejasno sformułowanego, dającego możliwość różnych przeciwstawnych interpretacji;

- zagadnienie to wymaga „zasadniczej wykładni ustawy”, czyli przeciwdziałania rozbieżnościom interpretacyjnym, już zaistniałym w orzecznictwie bądź mogącym – z uwagi np. na istotne różnice poglądów doktryny – w nim zaistnieć, które to rozbieżności są niekorzystne dla prawidłowego funkcjonowania prawa w praktyce;

- pojawiło się ono „przy rozpoznawaniu środka odwoławczego”, a więc jest powiązane z konkretną sprawą, i to w taki sposób, że od rozstrzygnięcia tego zagadnienia prawnego zależy rozstrzygnięcie danej sprawy (zob. T. Grzegorzczak, Kodeks postępowania karnego oraz ustawa o świadku koronnym. Komentarz, Warszawa 2008, s. 953-955; R. A. Stefański, Instytucja pytań prawnych do Sądu Najwyższego w sprawach karnych, Kraków 2001, s. 264 - 299 i przywołane tam obszerne orzecznictwo i piśmiennictwo).

Wbrew stanowisku zajętemu przez Sąd Rejonowy w rozpoznawanej sprawie nie zaistniały przesłanki określone w art. 441 § 1 k.p.k. Przede wszystkim nie został spełniony wymóg takiego powiązania zagadnienia prawnego ze sprawą, aby od udzielenia odpowiedzi na przedstawione pytanie zależało jej rozstrzygnięcie.

We wniosku prokurator Prokuratury Generalnej słusznie zauważył, że uprawnienie spółki z o.o. „S.” do zaskarżenia postanowienia o umorzeniu dochodzenia powinno zostać zbadane pod kątem posiadania statusu pokrzywdzonego przestępstwem, a nie tego, czy ma zastosowanie znowelizowany art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k. W realiach rozpoznawanej sprawy jest to kwestia podstawowa, której właściwe rozstrzygnięcie może uczynić bezprzedmiotowe zagadnienia procesowe podniesione w pytaniu prawnym.

Dlatego też sygnalizacyjnie wskazać należy, że czyn, którego dotyczyło złożone przez spółkę z o.o. „S.” zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, polegać miało na podrobieniu umowy celem jej użycia przez przedłożenie jako dowodu na okoliczności wymienione w pozwie o zapłatę złożonym przez M. K. Na tej podstawie Sąd Rejonowy [...] w W. Sąd Gospodarczy, wydał w postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty przez spółkę z o.o. „S.” kwoty 21.098 zł wraz z odsetkami na rzecz powoda. W tych okolicznościach trzeba więc rozważyć, czy czyn, którego dotyczyło zawiadomienie o przestępstwie, został prawidłowo zakwalifikowany w postanowieniu o umorzeniu dochodzenia jako przestępstwo z art. 270 § 1 k.k., czy też wyczerpuje on także znamiona przestępstwa z art. 286 § 1 k.k. W skład znamion strony przedmiotowej tego ostatniego przestępstwa wchodzi rozporządzenie mieniem. Podkreślić trzeba, że rozporządzenie musi być dobrowolne, a więc rozporządzający mieniem podejmuje decyzję zgodnie z własną wolą, a nie pod przymusem. Innymi słowy, do pogorszenia sytuacji majątkowej nie dochodzi wbrew woli rozporządzającego. W realiach rozpoznawanej sprawy spółka z o.o. „S.” nie rozporządziła dobrowolnie swoim mieniem. Wprowadzonym w błąd był sąd, który rozporządził cudzym mieniem, czyli należącym do wymienionej spółki. Przedmiotem rozporządzenia, o którym stanowi art. 286 § 1 k.k. może być bowiem własne lub cudze mienie. Oszustwo popełnione w takich okolicznościach zwane jest oszustwem sądowym (procesowym). Sprawca poprzez przedstawienie fałszywych dowodów skłania sąd do wydania orzeczenia, którego treścią jest rozporządzenie cudzym mieniem (zob. B. Michalski w: Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz, t. II, pod red. A. Wąska i R. Zawłockiego, Warszawa 2010, s. 1140-1141).

W tych okolicznościach Sąd Rejonowy powinien w pierwszej kolejności rozważyć kwalifikację prawną czynu, która jest kwestionowana w zażaleniu. Skarżący wskazuje bowiem, że przedmiotowy czyn wyczerpuje znamiona art. 286 §

1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. Przyjęcie tej kwalifikacji prawnej powoduje, że wówczas spółka z o.o. „S.” jako osoba prawna ma status pokrzywdzonego przestępstwem z art. 286 § 1 k.k., a tym samym posiada legitymację procesową do zaskarżenia postanowienia o umorzeniu dochodzenia zarówno według stanu prawnego przed, jak i po nowelizacji art. 306 k.p.k.

Przechodząc do przedstawionych zagadnień prawnych stwierdzić należy, że podobnie, jak w sprawie I KZP 21/13, ich problematyka związana jest z wejściem w życie w dniu 23 lipca 2013 r. ustawy z dnia 22 marca 2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 480). Tą nowelą dokonano zmian m.in. w art. 306 k.p.k., które doprowadziły do rozszerzenia kręgu podmiotów uprawnionych do wniesienia zażalenia na postanowienie o zaniechaniu ścigania. Zgodnie z brzmieniem art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k. zażalenie na postanowienie o umorzeniu śledztwa przysługuje osobie, która złożyła zawiadomienie o przestępstwie określonym w art. 228-231, art. 233, art. 235, art. 236, art. 245, art. 270-277, art. 278-294 lub w art. 296-306 Kodeksu karnego, jeżeli postępowanie karne wszczęto w wyniku jej zawiadomienia, a wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia jej praw.

Pierwsze zagadnienie prawne przedstawione Sądowi Najwyższemu dotyczy dopuszczalności rozpoznania zażalenia wniesionego przed wejściem w życie ustawy nowelizującej przez osobę, która wówczas nie była do tego uprawniona, gdy rozpoznanie środka odwoławczego ma nastąpić w czasie jej obowiązywania. W zakresie tego zagadnienia odesłać należy do rozważań zawartych w uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., I KZP 21/13. Wystarczy tu stwierdzić, że dla oceny dopuszczalności tego zażalenia znaczenie ma stan prawny obowiązujący w czasie jego wniesienia.

Oдноśnie do drugiego pytania, to udzielenie na nie odpowiedzi nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż w chwili złożenia zażalenia art. 306 § 1a pkt 3 k.p.k. jeszcze nie obowiązywał.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie.